

نقش هماهنگی های بین بخشی و درون بخشی در حل معضلات سلامت منطقه

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه مقاله:

- واژه هماهنگی را تعریف کنند.
- هدف و راه های ایجاد هماهنگی را بیان کنند.
- نتایج هماهنگی درون و برون بخشی را توضیح دهند.
- مفهوم مشارکت را شرح دهند.
- اهداف کلی برنامه مشارکت مردمی و هماهنگی بین بخشی را بیان کنند.

حسین نخعی

مدیر مرکز آموزش بهورزی
دانشگاه علوم پزشکی زابل

فاطمه شهرکی

مرئی بهداشت محیط و حرفه ای
دانشگاه علوم پزشکی زابل

مقدمه

نظام جمهوری اسلامی ایران اساساً مبتنی بر حضور و مشارکت مردم شکل گرفته است، لذا بسیاری از سازمان ها و دستگاه ها با الهام از این تفکر مهم، بر نقش مردم در برنامه های خود تأکید داشته و سازو کار ویژه ای برای این امر در نظر گرفته اند. وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی در این راستا تلاش می کند که با اصل قرارداد مشارکت جامعه و همکاری بین بخشی به عنوان یکی از اصول PHC جامعه را قادر می سازد تا شیوه های زندگی سالم را آموخته و تأثیری شگرف در سلامت کشور داشته باشند. برخی مطالعات تأثیر سازمان های ارایه دهنده خدمات سلامت را در سلامتی مردم ۲۵ و حداکثر ۳۰ درصد تعیین کرده اند، لذا نقش بخش های دیگر در این موضوع به این پرتنگی است که ارایه دهندگان خدمت سلامت باید شناخت دقیقی نسبت به آن داشته باشند، لذا جز با مشارکت، همکاری و مداخله دیگر سازمان ها و نهادهای اجتماعی که نقش مهمی در ارتقای سلامت جامعه دارند میسر نمی شود. با طراحی واحدهای سازمانی و تعیین اداره ها و بخش های داخلی، کارهای سازمان میان واحدهای اصلی تقسیم می شود و امکان استاندارد سازی کارها و تخصصی کردن فعالیت کارکنان فراهم می شود، ولی موفقیت سازمان در تحقق اهداف مستلزم هماهنگ ساختن فعالیت های مذکور است. در واقع بدون هماهنگی احتمال بروز تأخیر و اتلاف وقت در انجام فعالیت ها پروژه ها و برنامه ها افزایش می یابد و ممکن است سازمان با عجز و ناکامی مواجه شود. برای جلوگیری از تداخل مسؤولیت ها و ایجاد وحدت عمل در روند کلی حرکت سازمان، هماهنگ کردن عملیات واحدهای مختلف یک سازمان از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

مفهوم هماهنگی

می شود: الف: گروه‌های هماهنگ کننده موقت؛ ب: واحدها یا گروه‌های هماهنگ کننده ثابت.

* هماهنگی از طریق خود هماهنگی، که کارکنان با اتکا به خود و اعتماد به نفس، بدون نظارت یا سرپرستی، فعالیت‌های خود را هماهنگ می‌کنند.

نتایج هماهنگی درون بخشی و برون بخشی

از طریق هماهنگی درون بخشی و برون بخشی نتایج زیر به دست می‌آید:

۱. هدف با حداقل هزینه تحقق پیدا می‌کند.
۲. تأثیرات اولیه و ثانویه امور و نتایج آن‌ها در نظر گرفته می‌شود.
۳. مخارج با منابع مالی در دسترس مطابقت پیدا می‌کند.
۴. تجهیزات با نیازها سازگار می‌شود.
۵. خرید مواد اولیه با مقدار مصرف تناسب پیدا می‌کند.
۶. افزایش آگاهی شرکت کنندگان در مورد سازمان، خود امکان آرایه راه‌حل‌های مختلف توسط سیستم‌های ارزشی مختلف را فراهم می‌کند.
۷. ابزار و وسایل تولیدی در جای خود مورد استفاده قرار می‌گیرد.
۸. وسایل حمل‌ونقل دارای راه مخصوص است و برای مخاطرات احتمالی، ابزار و وسایل تأمینی در نظر گرفته می‌شود.

مشارکت افراد

معنای مشارکت در ارتقای سلامت این است که اعضای یک جامعه نیازهای سلامت‌شان را تعیین کرده، توجه کنند که چگونه می‌توانند با این نیازها روبرو شوند. به‌طور گروهی در مورد اولویت‌های‌شان تصمیم بگیرند و باهم برای نیل به اهداف طراحی شده بر اساس حمایت مقتضی کار کنند.

برنامه ملی توسعه مشارکت مردمی و هماهنگی بین بخشی در نظام سلامت به‌عنوان یک عملیات فراگیر برای دستیابی به اهداف سلامت با بهره‌برداری از استعدادها و مشارکت جامعه از طریق ترویج مفاهیم سلامت، توسعه رفتارهای سالم و در چارچوبی گسترده‌تر از یک برنامه بهداشتی، زمینه‌ساز رسیدن به توسعه مداوم و پایدار

هماهنگی عبارت است از فرآیند همسو کردن همه قسمت‌های سازمان به‌گونه‌ای که تصمیمات، وظایف، فعالیت‌ها و تخصص همه کارکنان و گروه‌ها برای نیل آمدن به اهداف از قبل تعیین شده در حداکثر مطلوبیت ممکن ترکیب و همسو شود. برای ایجاد هماهنگی سه اصل مدنظر قرار می‌گیرد که عبارتند از: اصل وحدت فرماندهی، اصل ایجاد هماهنگی و اصل حیطه نظارت.

هدف از ایجاد هماهنگی

ایجاد هماهنگی ممکن است باهدف دستیابی به یکی از مقاصد ذیل انجام پذیرد:

۱. **بازداشتن:** پیش‌بینی مسایل و مشکلات آتی و ایجاد هماهنگی برای مقابله با آن‌ها
۲. **اصلاح کردن:** تشخیص وضعیت غیرعادی و تعیین نقایص سیستم و ایجاد هماهنگی برای رفع آن‌ها
۳. **تنظیم کردن:** شناسایی مختصات نظم موجود و ایجاد هماهنگی برای حفظ آن‌ها
۴. **بهبود دادن:** بررسی عملیات خرده سیستم‌های موجود و ایجاد هماهنگی برای بهبود آن‌ها.

راه‌های ایجاد هماهنگی

در سازمان‌های کوچک، چون تعداد کارمندان کم است، ایجاد هماهنگی ساده است. اما در سازمان‌های بزرگ به دلیل تقسیم کار و طبقه‌بندی وظایف تخصصی، ایجاد هماهنگی در بین فعالیت‌ها مشکل است. چند روش ساده ایجاد هماهنگی می‌تواند روش‌های زیر باشد:

- * هماهنگی از طریق سلسله‌مراتب فرماندهی و اعمال اصول رسمی سازمان بخصوص توجه به حیطه نظارت و استفاده از کمک‌های کارشناسان ستادی
- * هماهنگی از طریق استاندارد سازی فعالیت‌های سازمانی؛ که اعمال هماهنگی را با توجه به دستورالعمل‌ها و مقررات مربوط به شکل خودکار تسهیل کرده و به مرحله اجرا درمی‌آورند.
- * هماهنگی از طریق واحدهای سازمانی هماهنگ کننده، که معمولاً به دو شکل انجام

است. همکاری بین بخشی و مشارکت مردم دو راهبرد اصلی در برقراری عدالت در سلامت است.

اهداف کلی برنامه مشارکت مردمی و هماهنگی

بین بخشی

- * افزایش سواد سلامت مردم و مشارکت آن‌ها در مدیریت، تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های سلامت در راستای ارتقای سلامت و توانمندسازی جامعه
- * افزایش پوشش ارائه خدمات فعال در عرصه سلامت با همکاری داوطلبان سلامت و اصلاح رفتار بهداشتی آن‌ها
- * افزایش جذب و هدایت منابع و کمک‌های خیران، واقفان و مؤسسات خیریه در توسعه بخش بهداشت کشور

* بسیج و سازماندهی مشارکت مردم و سازمان‌ها به منظور ایجاد اعتماد به نفس، خوداتکایی، مدیریت نیازسنجی و اولویت‌بندی و ارائه راه‌حل مناسب در زمینه حل مسایل تندرستی جامعه با استفاده از ظرفیت‌های محلی

* افزایش مشارکت سازمان‌های دولتی و غیردولتی با همکاری مؤثر و مطلوب بین بخشی در راستای توانمندسازی جامعه در توسعه شیوه زندگی سالم. همه اقدام‌ها و هماهنگی‌های به عمل آمده در نهایت باهدف ارتقای سلامت که همان توانمندسازی مردم برای افزایش کنترل آن‌ها بر سلامت خویش است، انجام می‌شود. این توانمندی نیز موجب بهبود مستمر سلامت فرد و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند خواهد شد.

نتیجه‌گیری

از مهم‌ترین وظایف مسؤولان، ایجاد هماهنگی بین افراد، واحدها، معاونت‌ها و ارتباط درست جامعه با تحولات محیطی است. رسول خدا(ص) در اهمیت این موضوع می‌فرماید: «مدیران و فرمانروایان کسانی هستند که استعدادها و سلیقه‌های گوناگون را زیر چتر مدیریت گرد آورند و بدترین مدیران آنانند که مجموعه همسو و هماهنگ را پراکنده سازند.» در راستای ارتقای سطح سلامت جامعه و تحقق اهداف برنامه عملیاتی و نیز در چارچوب برنامه‌های واحدهای بهداشتی جلسه درون‌بخشی و برون‌بخشی با حضور مسؤولان واحدهای بهداشتی برگزار می‌شود. کارشناسان بهداشتی با هماهنگی و دعوت از نمایندگان سایر ادارات در خصوص برنامه‌های مشترک با آن‌ها تبادل نظر و برنامه‌های بهداشتی را اجرا می‌کنند.

به این موضوع امتیاز دهید (۱۰۰ تا ۱۰۰۰)
کد موضوع ۱۰۰۲۱۳
پیامک ۳۰۰۰۷۲۷۳۱۰۰۰۱
نحوه امتیازدهی: امتیاز - شماره مقاله
مثال: اگر امتیاز شما ۸۰ باشد (۸۰ - ۱۰۰۲۱۳)

منابع

- * بسته خدمتی توسعه مشارکت مردمی و هماهنگی بین بخشی در «برنامه تأمین و ارتقای مراقبت‌های اولیه سلامت در قالب گسترش و تقویت شبکه بهداشت و درمان در مناطق روستایی و شهری» نسخه ۱، شهریور سال ۱۳۹۴، تدوین: واحد مشارکت مردمی و هماهنگی بین بخشی مرکز مدیریت شبکه، با همکاری اعضای کمیته کشوری برنامه داوطلبان سلامت
- * نیکوایبال علی اکبر؛ برگزیده نظریه‌های سازمان و مدیریت. انتشارات سمت، ۱۳۸۷، چاپ اول، ص ۴۳
- * <http://athir.blogfa.com/post/1822>
- * دکتر خشانی فاطمه، دکتر شمس محسن، پریانی عباس، آموزش و ارتقای سلامت تاریخچه وظایف و شاخص‌ها. وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی معاونت بهداشت، تابستان ۱۳۸۹
- * وردی‌نژاد فریدون، درویش وندمهدی، عباسی، محمدحسین هماهنگی در سازمان، <http://www.verdinejad.com/hamahangi.htm>
- * <http://www.sepano.blogfa.com/post-33.aspx>